

Název : Současný stav plnění bezpečnostní politiky ČR a hlavní směry bezpečnostní strategie na léta 2002-2003

Autor : **genmjr. Ing. Jindřich Lesný**, Úřad vlády ČR

Události 11.zář 2001 v Americe, teroristické útoky na významné objekty, které si vyžádaly tisíce obětí, nejenže šokovaly celý svět, ale změnily také dosavadní pohledy na bezpečnostní rizika a tím i nazírání většiny lidí na oblast krizového řízení. Najednou si i obyčejní lidé, žijící zejména ve velkých městských aglomeracích uvědomili, že i oni se mohou kdykoliv stát oběťmi šílených sebevražedných akcí jedinců, či organizovaných skupin, snažících se prosadit své individuální, či skupinové cíle. Lidé si uvědomili, že tento bezprecedentní nečekaný teroristický útok se může stát příkladem pro jiné, podobným způsobem uvažující jedince. A současně si uvědomili, že je nutné proti takovým hrozbám bojovat. Odhalovat prostředí kde tyto hrozby vznikají, zjišťovat příčiny jejich vzniku a odstraňovat tyto příčiny všemi přijatelnými způsoby.

Reakce světové veřejnosti na zmíněné teroristické útoky je nám známa, není třeba zde popisovat jednotlivé fáze. Válka proti terorismu byla zahájena poměrně rychle a je čím dál více zřejmé, že tento boj bude dlouhý. Také Česká republika se do tohoto boje zapojila, ať už v mezinárodním, či vnitrostátním měřítku. V mezinárodním měřítku to bylo vysláním zesílené chemické, radiační a biologické roty do Kuvajtu v rámci operace „Trvalá svoboda“ a vysláním polní nemocnice do Afghánistánu v rámci mise ISAF (International Security Assistance Force), ve vnitrostátním měřítku to bylo přehodnocením připravenosti České republiky na teroristické útoky. Ve svém vystoupení bych se zaměřil především na tuto druhou oblast.

Hned následující den po zmiňovaných teroristických útocích se sešla Bezpečnostní rada státu na mimořádné schůzi, na níž byli přítomni i nejvyšší ústavní činitelé České republiky, tedy prezident republiky a předsedové obou komor Parlamentu ČR – předseda Poslanecké sněmovny a předseda Senátu. Byl deklarován jednoznačný postoj všech nejvyšších ústavních činitelů k teroristickým útokům a vyjádřena podpora bezprostředně přijatým opatřením. Následně se Bezpečnostní rada státu pravidelně na všech svých schůzích zabývala hodnocením aktuální bezpečnostní situace v České republice v souvislosti s bojem proti terorismu, většinou opět za přítomnosti předsedů obou komor Parlamentu ČR, jednou rovněž za přítomnosti prezidenta republiky. V březnu t.r. projednala materiál, předložený ministrem vnitra, „*Vyhodnocení činnosti systému krizového řízení České republiky v období po teroristických útocích na Spojené státy americké*“, který následně v květnu projednala i vláda ČR. Ta svým usnesením č. 508/V z 15.května 2002 uložila ministrům a vedoucím ústředních správních úřadů konkrétní termínované úkoly k odstranění nedostatků, na něž materiál poukazyval a k celkovému sjednocení systému krizového řízení v České republice.

Poslanecká sněmovna na své 46.schůzi v únoru t.r. požádala vládu o předložení „Zprávy o průběhu prací na aktualizaci Bezpečnostní strategie ČR v souvislosti se změnou bezpečnostních rizik po 11.zář 2001“. Ministr zahraničních věcí následně předložil vládě ČR informaci o předběžném harmonogramu novelizace *Bezpečnostní strategie ČR*, kterou vláda vzala na vědomí svým usnesením č.333 z 3.dubna 2002. V informaci je konstatováno, že události 11.zář 2001 a jejich důsledky zasáhly do bezpečnostního prostředí takovou měrou, která musí nalézt svůj odraz i v Bezpečnostní strategii ČR, která byla v původním znění schválena vládou v únoru 1999 a novelizována v lednu 2001. V tomto roce je očekávána na alianční i na národní úrovni celá řada kroků, které mají z hlediska bezpečnostní politiky strategický význam a které by měly být promítnuty i do novelizované Bezpečnostní strategie ČR. Jedná se zejména o zhodnocení aktuálnosti Strategické koncepce NATO na Summitu v Praze v listopadu 2002, očekávaná strategická rozhodnutí v otázce dalšího rozšíření NATO na zmíněném Summitu a rozšíření EU na zasedání Evropské Rady v Kodani na konci tohoto roku, dále výsledky nedávného Summitu NATO-Rusko v Itálii. Z vnitřního dění v naší zemi pak Bezpečnostní strategii ČR ovlivní především nastoupená reforma Armády ČR.

Gestorem zpracování Bezpečnostní strategie ČR je Ministerstvo zahraničních věcí, ale celkově jde o dokument nadresortní, proto při jeho novelizaci bude nutná spolupráce všech resortů, ale i

dalších subjektů, včetně vládních i nevládních institucí. Příležitost k vyjádření dostanou i odborníci z řad bezpečnostní komunity. Zmíněný předběžný harmonogram novelizace Bezpečnostní strategie ČR obsahuje termíny pro ustavení pracovní skupiny přes semináře s bezpečnostní komunitou až po předpokládané schválení novelizované Bezpečnostní strategie ČR vládou ČR v květnu 2003.

Dalším významným dokumentem, který reaguje na současné dění ve světě a který byl projednán v Bezpečnostní radě státu a posléze schválen ve vládě ČR, je *Národní akční plán boje proti terorismu*. Tento dokument, předložený ministrem vnitra, vláda ČR schválila svým usnesením č.385 ze dne 10.dubna 2002. Na jeho tvorbě se podílela řada resortů a odborníků za využití domácích i zahraničních podkladů. Stěžejní část celého dokumentu – Přehled opatření České republiky v boji proti terorismu – odpovídá formě požadované ze strany EU (podle dokumentu „Road Map“ Rady EU z října 2001). Národní akční plán boje proti terorismu postihuje nejen aktuální vývoj situace v zemi i ve světě, ale je základním programovým dokumentem, který bude vláda ČR v závislosti na vývoji v oblasti boje proti terorismu a přijímaných vnitropolitických opatřeních průběžně aktualizovat. Navazuje na dřívější analytické materiály v oblasti boje proti terorismu, které byly v rámci ČR zpracovávány již v době před teroristickými útoky na USA. Aktuální situace si však vyžádala zásadní přehodnocení dosud vytvářených dokumentů a jejich úzkou koordinaci s kroky probíhajícími jinde ve světě, zejména v zemích Evropské unie. Přijatým usnesením vlády byly uloženy úkoly k realizaci konkrétních opatření vyplývajících z Národního akčního plánu.

Ve stručném přehledu důležitých koncepčních materiálů z bezpečnostní oblasti, které byly v posledním období projednány Bezpečnostní radou státu a následně schváleny vládou ČR nemůže chybět ani *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015*. Tento dokument, připravený Ministerstvem vnitra a schválený vládou ČR usnesením č.417 z 22.dubna 2002 obsahuje úkoly, které vyplývají pro ČR z mezinárodních úmluv a dokumentů platných pro členy mezinárodních organizací, především Severoatlantické aliance a Evropské unie. Reaguje na současnou situaci a usnesením vlády (jeho přílohou) ukládá konkrétní úkoly k realizaci základních opatření ochrany obyvatelstva v daném období.

Není smyslem tohoto vystoupení vyjmenovávat všechny důležité dokumenty, jež byly v uplynulém roce od konání minulé konference projednány a schváleny vládou nebo Bezpečnostní radou státu. Domnívám se však, že ty zásadní, bezprostředně ovlivňující současnou nebo budoucí situaci v bezpečnostní oblasti jsem zde zmínil. Jen krátce bych se nyní pozastavil u skutečnosti, která ovlivní následující dění v oblasti krizového řízení. Tou skutečností je reforma veřejné správy a s tím související změny legislativních norem, včetně těch, které upravují oblast krizového řízení. V době psaní tohoto příspěvku ještě nebyl vysloven konečný rezultat k přijetí či nepřijetí *zákona o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů*. Tímto změnovým zákonem bude vedle dalších 116 zákonů změněn i zákon č.240/2000 Sb., krizový zákon. Už dnes, kdy další dílčí úpravy v předlohách nejsou možné, lze konstatovat, že v návrhu obsažená změna krizového zákona není příliš šťastná. Gesčnímu resortu pro oblast krizového řízení, tj. Ministerstvu vnitra, přibude velký kus práce s vysvětlováním některých nejasností, které novela v případě schválení přinese. Jedná se především o výklad některých pojmů, které by měly být ze zákona vypuštěny a jsou dále v textu užívány, o sporné vypuštění slova „ústřední“ ve spojení se správními úřady, které by založilo povinnost zpracovávat krizové plány u všech správních úřadů v ČR (jejichž počet lze vyjádřit téměř čtyřmístným číslem), dále se jedná o nejasnou úlohu obecních úřadů s rozšířenou působností v systému krizového řízení. Nechci dále v tomto rozboru pokračovat, neboť zde na to jednak není místo a jak jsem naznačil již v úvodu této pasáže – legislativní proces v době psaní tohoto vystoupení ještě nebyl ukončen. Předpokládám však, že Ministerstvo vnitra v případě schválení změnového zákona splní svou úlohu gestora a příslušnou metodikou odstraní možné nejasné výklady v novelizovaných zákonech zasahujících do oblasti krizového řízení.

V souvislosti s problematikou krizového řízení pro nevojenské krizové situace bych se chtěl zmínit ještě o jednom dokumentu, který na své zatím poslední schůzi 14.května 2002 schválila Bezpečnostní rada státu usnesením č.295. Jedná se o *Harmonogram přípravy a zpracování krizových plánů*, předložený ministrem vnitra. Bezpečnostní rada státu schválením tohoto dokumentu stanovila pevné postupné termíny pro zpracování krizových plánů, odvíjející se od vydání metodických pokynů

až po ukončení tohoto procesu schválením krizových plánů na jednotlivých úrovních. Lze tedy předpokládat, že zpracování krizových plánů bude v nejbližším období zaujímat nejvíce místa v pracovní náplni pracovníků krizového řízení všech resortů, ale i územních správních orgánů, především na krajském stupni řízení, tedy pracovišť krizového řízení krajských úřadů. Zde bych chtěl zdůraznit, že čím kvalitněji budeme mít zpracované krizové plány, tím více můžeme přizpůsobit přípravu na krizové situace konkrétním potřebám daného teritoria a tím efektivněji můžeme využívat přidělené finanční prostředky při zajišťování materiální připravenosti. Přičemž krizové situace nám mohou vzniknout z mimořádných událostí v nejrůznějších sférách lidské činnosti. Tedy nejen na úseku havárií a živelních pohrom (jak lze zjednodušeně chápat z již uváděné novelizace krizového zákona) ale i v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku (sem je možno zařadit právě jednu z nejvážnějších hrozeb dnešní doby – terorismus), v oblasti ekonomiky (zejména různé surovinové nedostatky – ropa, potraviny, pitná voda apod.), finančního hospodářství, ale v neposlední řadě i v oblasti vojenské (což však stávající verze krizového zákona i po případné novelizaci zatím neřeší).

Kvalita zpracování krizových plánů nebude dána jejich mohutností, počtem popsanych stran, ale především schopností předvídativosti vyplývající jednak ze zkušeností, avšak i z umění vstřebávat nové poznatky z příslušných sfér lidské činnosti, včetně oblasti informatiky. Krizové plány by pak měly být věcné, jasné, stručné. Znovu zdůrazňuji, že právě v oblasti zpracování krizových plánů spatřuji jednu z hlavních náplní činnosti pracovníků krizového řízení pro období nejbližších dvou let. Proces zpracování krizových plánů a jejich sladování bude spjat také s jejich ověřováním v praxi formou různých cvičení a vzájemného předávání zkušeností mezi jednotlivými zpracovateli. Jedním ze způsobů předávání zkušeností je i organizování porad koordinátorů celého procesu zpracování krizových plánů – pracovníků krizového řízení na jednotlivých stupních řízení.

Odbor obrany a bezpečnosti Úřadu vlády ČR, jakožto sekretariát Bezpečnostní rady státu, organizuje v rámci plnění svých úkolů mimo jiné i pravidelné pracovní porady s tajemníky bezpečnostních rad krajů k aktuálním otázkám zajišťování bezpečnosti ČR. Organizování těchto porad je jednou z forem zajištění spolupráce Bezpečnostní rady státu s bezpečnostními radami krajů, vyplývající z jejího Statutu. Poslední porada, v pořadí již třetí od doby vzniku bezpečnostních rad krajů, se uskutečnila v Pardubicích na konci dubna t.r., tentokrát ve spolupráci se Správou státních hmotných rezerv. V rámci bohatého programu vystoupili s příspěvky z oblasti svěřené působnosti zástupci mnoha resortů – Ministerstva vnitra, Ministerstva obrany, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva zemědělství, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva dopravy a spojů, Ministerstva životního prostředí a Státního úřadu pro jadernou bezpečnost (zde přímo jeho předsedkyně Ing. Drábová, CSc). Se svými samostatnými vystoupeními se prezentovali i zástupci krajů, konkrétně tajemnice Bezpečnostní rady Olomouckého kraje se zkušenostmi se zpracováním povodňového plánu uceleného povodí Moravy a tajemník Bezpečnostní rady Jihočeského kraje se zkušenostmi ze cvičení ZÓNA 2002. Diskuse na dané téma následovala vždy po úvodní prezentaci. Celkově lze pracovní poradu zhodnotit jako inspirativní pro další činnost jak tajemníků bezpečnostních rad krajů, tak i pro sekretariát Bezpečnostní rady státu ale i pro zástupce jednotlivých resortů. V závěru porady byla zvýrazněna potřeba úzké spolupráce mezi Bezpečnostní radou státu a bezpečnostními radami krajů, konkrétně pak mezi sekretariátem Bezpečnostní rady státu a tajemníky bezpečnostních rad krajů. Pořádání těchto porad se již stává dobrým pravidlem, přičemž příští porada je připravována na říjen tohoto roku.

Ze zkušeností posledního období je patrné, že oblasti zajišťování bezpečnosti je přikládán stále větší význam jak v mezinárodním měřítku, tak i v měřítku vnitrostátním. Lze konstatovat, že v ČR máme platné legislativní normy umožňující organizování činnosti v této oblasti podle současných potřeb, v reakci na celosvětový vývoj. V této souvislosti jsou odpovědnými resorty aktuálně připravovány a Bezpečnostní radou státu a vládou schvalovány dokumenty reagující na momentální vývoj a ukládající konkrétní úkoly odpovědným subjektům tak, aby Česká republika naplnila své závazky vyplývající pro ni z členství v Severoatlantické alianci a z chystaného vstupu do Evropské unie. V tomto roce v listopadu se na Českou republiku upře pozornost téměř celého světa v souvislosti s významným Summitem NATO, na němž jsou očekávána strategická rozhodnutí v otázce dalšího rozšíření Aliance. Je poctou pro Českou republiku tuto akci pořádat a současně i závazek ke kvalitní přípravě a zajištění bezproblémového průběhu Summitu ve všech souvislostech.